

DETERMİNİSTİK DİNAMİK PROGRAMLAMA İLE BİR GIDA İŞLETMESİNİN ÜRETİM-STOK PROBLEMİNE ÇÖZÜM

Faruk Durmaz¹, Altay Erbulak²

ÖZET

Bu çalışmada; üretim-stok dengesi probleminin çözümünde zaman parametresi de dikkate alınarak, bir kuru domates işletmesi için dinamik programlama modeli kurulmuştur. Daha sonra; kuru domates işletmesinde üretim-stok problemi üzerinde deterministik dinamik programlama modeli uygulaması gerçekleştirilmiştir. Son bölümde modelin uygulamasından elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dinamik programlama, üretim, stok.

ABSTRACT

In this study, at the solution of production-stock problem the dynamic programming model was constructed, taking into consideration the time parameter. It was realized for dry tomato business. After that the application of dynamic programming model was realized on the production-stock problem at the dry tomato business. Following this, the results taken by application of the model were explained.

Keywords: Dynamic Programming, Production, Stock.

1. GİRİŞ

Günümüzde artan rekabet koşullarında müşteri taleplerine yüksek kalitede, minimum maliyetle ve en hızlı biçimde cevap verebilmek için stok yönetimi önemli bir konu haline gelmiştir (Özdemir, 2004). Stok yönetimi, malzeme akışının planlanması, organizasyonu ve kontrolü şeklinde tanımlanmaktadır. Stok kontrolü ise ihtiyaçların karşılanması, biriktirilmesi ve tedarik dengesi kurulması için gerekli organizasyon işlemleri olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Gümüšoğlu, 2003). Stok kontrolünün minimum maliyetle sağlanması için sayısal yöntemlerden dinamik programlamayı kullanarak model geliştirmek mümkündür. Özellikle deterministik dinamik programlama modele zaman boyutunu da ekleyerek problemlerin çözümünü etkin hale getirmektedir.

Dinamik programlama, büyük ve çok sayıda karar değişkeni olan problemleri, ardışık daha küçük problemlere bölerek çözmek için geliştirilmiş sayısal bir yöntemdir (Özdemir, 2004). Dinamik programlamanın en çok uygulandığı işletme konuları kuyruk problemleri, iletişim ağı, lojistik ağı, stok yönetimi ve pazarlama sistemidir (Baxter, 1995).

Bu çalışmada, deterministik dinamik programlama metodu kullanılarak, bir kuru domates işletmesinin üretim-stok modeli ile üretiminin planlanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla bir üretim-stok dengesi modeli önerilmiş ve kuru domates işletmesinin 2016 yılına ait verileri kullanılarak uygulaması gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak işletmenin dört döneme ait üretim ve

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Turgutlu MYO, Turgutlu - MANİSA

² Öğr.Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Turgutlu MYO, Turgutlu - MANİSA

stok planlaması yapılmış ve bu çalışmanın diğer işletme parametreleri de dahil edilerek işletmenin başka karar problemlerinde de kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

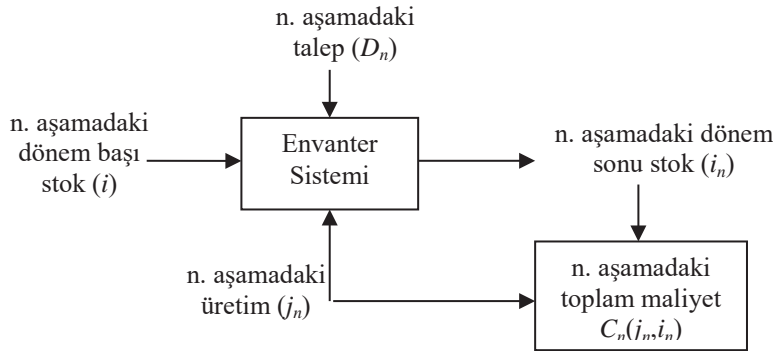
2. ÖNERİLEN ÜRETİM STOK MODELİ

Üretim planlaması, fabrikalardaki gelecek zaman alanlarına ait kararların alınmasında kullanılan bir çalışmadır. Üretim planlaması için gerekli olan sorunlardan biri de stokların dengelenmesidir.

Üretim planlaması ile ilgili gelişmiş karar modelleri, değişkenleri ve işlevleri ile ilgili özel teknikler çözülebilir. Tüm dinamik problemlerin çözümü için Deterministik programlama yaklaşımı etkili bir yöntemdir.

Dinamik programlama problemlerinde kullanılan kavramlar problemin yapısı ne olursa olsun; aşama, durum, politika kararı, optimal politika ve yineleme ilişkisi şeklinde ifade edilebilir. Aşama, Dinamik Programlama problemlerinde, hesaplamaların problemin alt problemlere parçalanmasıyla aşamalar haline getirilmesidir. Durum ise her bir aşamada sistemin veya değişkenin alabileceği değerdir. Politika Kararı her bir aşamada en uygun seçeneğin tercih edildiği davranış şeklidir. Optimal Politika ise bütün problem için geçerli olacak bir davranış şeklidir. Yineleme İlişkisi her bir aşamada tekrarlanan ve çözümü en uygun karara götüren yineleme süreci ve fonksiyonudur (Patır, 2009).

N zaman dönemli bir envanter problemi için herhangi bir n. aşamada envanter sistemi şekil 1.'deki gibi olacaktır (Özdemir, 2004).

Şekil 1. n. Aşamadaki Envanter Sistemi

n. aşamadaki toplam maliyet $C_n(j_n, i_n)$, o dönemdeki üretim maliyeti $C_n(j_n)$ ile stok bulundurma maliyetinin $E(i_n)$ toplamına eşittir (Özdemir, 2004).

$$C_n(j_n, i_n) = C_n(j_n) + E(i_n)$$

Burada;

j_n : n. dönem üretim miktarı

i_n : n. dönem sonundaki stok miktarı

i : dönem başındaki stok miktarı

D_n : n. dönemde öngörülen talep miktarı

E : Birim stok bulundurma maliyetidir.

Amaç fonksiyonu; talebi zamanında karşılayacak şekilde toplam maliyeti minimum kılmaktır. Bu durumda dönem başı stok miktarı i düzeyinde iken daha n dönemin kaldığı

durumda minimum maliyeti veren amaç fonksiyonu aşağıdaki eşitlikten hesaplanacaktır (Özdemir, 2004).

$$f_n(i) = \text{Min}[C_n(j_n) + E(i + j_n - D_n) + f_{n-1}(i + j_n - D_n)]$$

Uygulamanın gerçekleştirildiği kuru domates işletmesi için önerilen üretim-stok modelinin temel parametreleri şunlardır:

- n : 1, 2, 3, ... Planlama periyodu
- D_n : n . planlama dönemi için öngörülen talep miktarı
- i_n : n . dönem sonundaki stok miktarı
- i : n . dönem başındaki stok miktarı
- j_n : n . dönem üretim miktarı
- E : Bir birim ürünü stokta bulundurma maliyeti
- $E(i_n)$: Stok bulundurma maliyeti
- $f(j_n)$: Üretim maliyeti
- f_n : Toplam maliyet
- K : Üretim kapasitesi

Modelin kısıt koşulları:

$$0 \leq j_n \leq K$$

$$j_n + i \geq D_n$$

Üretim maliyeti fonksiyonu $f(j_n) = a + b.j_n$

Amaç fonksiyonu; $f_n(i) = \text{Min}[C_n(j_n) + E(i + j_n - D_n) + f_{n-1}(i + j_n - D_n)]$

Durum değişkeni; dönem başındaki stok miktarıdır (i).

Bir dönem içerisindeki stok değeri, diğer dönemlerdeki stok, üretim ve talep değeri ile ilişkilidir.

$$i_n = i + j_n - D_n$$

Karar değişkeni; her dönemdeki üretim miktarıdır (j_n).

Her zaman dönemi ile ilgili toplam maliyet fonksiyonu, üretim ve stok bulundurma maliyetlerinin toplamına eşittir:

$$f_n = f(j_n) + E(j_n) = a + b.j_n + E.i_n$$

En uygun karar; her dönemde minimum maliyeti veren üretim ve stok miktarları olacaktır.

3. UYGULAMA

Bu çalışmada; deterministik dinamik programlama yardımıyla bir kuru domates işletmesinin üretim-stok parametrelerini kullanarak, müşteri taleplerini en düşük maliyetle karşılayan bir üretim planı hazırlanması amaçlanmıştır. Uygulamada kullanılan veriler kuru domates işletmesinin 2016 yılındaki üçer aylık dört dönemine aittir.

Kuru domates işletmesinin dört döneme ait talep tahmini tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Kuru Domates İşletmesine Ait Dönemsel Tahmini Talep Miktarları

Dönem (n)	Tahmini Talep Miktarı (D_n) (Ton)
1	2.000
2	2.500
3	3.000
4	2.500

İşletmenin dönemsel üretim kapasitesi 2.800 ton'dur.

İşletmenin üretim maliyeti, sabit ve değişken giderlerin toplamından ibaret olup; üretim miktarına bağlı bir fonksiyondur.

$$f(j_n) = 750000 + 5000.j_n \text{ (TL)}$$

İşletmenin soğuk hava deposu kapasitesinden dolayı, her dönem sonunda stok miktarının 4000 tonu geçmemesi istenmektedir.

Bir ton kuru domatesi stokta saklama maliyeti $E = 1500$ TL'dir.

Toplam maliyet fonksiyonu, üretim ve stok maliyetinden ibaret olup, şu şekilde tanımlanmaktadır:

$$f_n = 750000 + 5000.j_n + 1500.i$$

Bu koşullar altında kuru domates işletmesinin üretim-stok denge probleminin karar modeli şöyledir:

$$\begin{aligned} i_n &= i + j_n - D_n \\ j_n + i &\geq D_n \\ i_n &\leq 4000 \\ j_n &\leq 2800 \\ n &= 1, 2, 3, 4. \\ i_n, j_n, D_n &\geq 0 \text{ ve Tamsayı} \end{aligned}$$

Amaç fonksiyonu;

$$\text{Min. } \{f_n = f_1 + f_2 + f_3 + f_4\}$$

Problemin çözümüne dördüncü dönemden başlanarak geriye doğru gelinecektir. Yukarıdaki kısıt koşulları dikkate alınarak üretim ve stok maliyetlerinden oluşan toplam maliyet hesaplanmış ve Tablo 2'de verilmiştir.

Üçüncü, ikinci ve birinci zaman dönemlerine ilişkin hesaplanan değerler de sırasıyla Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5'de gösterilmiştir.

Dört dönemin sonunda toplam maliyeti 51.550.000 TL olan optimum karar stratejisinin her bir dönemdeki değerleri Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 2. Dördüncü döneme ait maliyetler

$D_n = 2500 \text{ Ton}, i_n \leq 4000 \text{ Ton}, j_n \leq 2800 \text{ Ton olmalıdır.}$					
Döne m başı stok (i_3)	Üretim Miktar $i(j_4)$	Maliyetler (TL)			Dönem Sonu Stok ($i_4 = i_3$ $+ J_4 - D_4$)
		Üretim $f(j_4) = 750000$ $+ 5000 \cdot j_4$	Stok Tutma $E \cdot i_3 = 1500 \cdot i_3$	Toplam $f_4 = f(j_4) + E \cdot i_3$	
0	2500	13.250.000	0	13.250.000*	0
0	2600	13.750.000	0	13.750.000	100
0	2700	14.250.000	0	14.250.000	200
0	2800	14.750.000	0	14.750.000	300
100	2400	12.750.000	150.000	12.900.000*	0
100	2500	13.250.000	150.000	13.400.000	100
100	2600	13.750.000	150.000	13.900.000	200
100	2700	14.250.000	150.000	14.400.000	300
100	2800	14.750.000	150.000	14.900.000	400
200	2300	12.250.000	300.000	12.550.000*	0
200	2400	12.750.000	300.000	13.050.000	100
200	2500	13.250.000	300.000	13.550.000	200
200	2600	13.750.000	300.000	14.050.000	300
200	2700	14.250.000	300.000	14.550.000	400
200	2800	14.750.000	300.000	15.050.000	500
300	2200	11.750.000	450.000	12.200.000*	0
300	2300	12.250.000	450.000	12.700.000	100
300	2400	12.750.000	450.000	13.200.000	200
300	2500	13.250.000	450.000	13.700.000	300
300	2600	13.750.000	450.000	14.200.000	400
300	2700	14.250.000	450.000	14.700.000	500
400	2100	11.250.000	600.000	11.850.000*	0
400	2200	11.750.000	600.000	12.350.000	100
400	2300	12.250.000	600.000	12.850.000	200
400	2400	12.750.000	600.000	13.350.000	300
400	2500	13.250.000	600.000	13.850.000	400
400	2600	13.750.000	600.000	14.350.000	500
500	2000	10.750.000	750.000	11.500.000*	0
500	2100	11.250.000	750.000	12.000.000	100
500	2200	11.750.000	750.000	12.500.000	200
500	2300	12.250.000	750.000	13.000.000	300
500	2400	12.750.000	750.000	13.500.000	400
500	2500	13.250.000	750.000	14.000.000	500

Tablo 3. Üçüncü döneme ait maliyetler

<i>Dönem başı stok (i₂)</i>	<i>Üretim Miktarı (j₃)</i>	Maliyetler (TL)			Dönem Sonu Stok (i₃ = i₂ + J₃ - D₃)	Gelecek Dönem Maliyeti (TL) (min. f₄)	Toplam Maliyet (TL)
		Üretim $f(j_3) = 750000 + 5000 \cdot j_3$	Stok Tutma $E \cdot i_2 = 1500 \cdot i_2$	Toplam $f_3 = f(j_3) + E \cdot i_2$			
200	2800	14.750.000	300.000	15.050.000	0	13.250.000	28.300.000
300	2700	14.250.000	450.000	14.700.000	0	13.250.000	27.950.000
300	2800	14.750.000	450.000	15.200.000	100	12.900.000	28.100.000
400	2600	13.750.000	600.000	14.350.000	0	13.250.000	27.600.000
400	2700	14.250.000	600.000	14.850.000	100	12.900.000	27.750.000
400	2800	14.750.000	600.000	15.350.000	200	12.550.000	27.900.000
500	2500	13.250.000	750.000	14.000.000	0	13.250.000	27.250.000
500	2600	13.750.000	750.000	14.500.000	100	12.900.000	27.400.000
500	2700	14.250.000	750.000	15.000.000	200	12.550.000	27.550.000
500	2800	14.750.000	750.000	15.500.000	300	12.200.000	27.700.000

Tablo 4. İkinci döneme ait maliyetler

<i>Dönem başı stok (i₁)</i>	<i>Üretim Miktarı (j₂)</i>	Maliyetler (TL)			Dönem Sonu Stok (i₂ = i₁ + J₂ - D₂)	Gelecek Dönem Maliyeti (TL)	Toplam Maliyet (TL)
		Üretim $f(j_2) = 750000 + 5000 \cdot j_2$	Stok Tutma $E \cdot i_1 = 1500 \cdot i_1$	Toplam $f_2 = f(j_2) + E \cdot i_1$			
0	2700	14.250.000	-	14.250.000	200	28.300.000	42.550.000
0	2800	14.750.000	-	14.750.000	300	27.950.000	42.700.000
100	2600	13.750.000	150.000	13.900.000	200	28.300.000	42.200.000
100	2700	14.250.000	150.000	14.400.000	300	27.950.000	42.350.000
100	2800	14.750.000	150.000	14.900.000	400	27.600.000	42.500.000
200	2500	13.250.000	300.000	13.550.000	200	28.300.000	41.850.000
200	2600	13.750.000	300.000	14.050.000	300	27.950.000	42.000.000
200	2700	14.250.000	300.000	14.550.000	400	27.600.000	42.150.000
200	2800	14.750.000	300.000	15.050.000	500	27.250.000	42.300.000
300	2400	12.750.000	450.000	13.200.000	200	28.300.000	41.500.000
300	2500	13.250.000	450.000	13.700.000	300	27.950.000	41.650.000
300	2600	13.750.000	450.000	14.200.000	400	27.600.000	41.800.000
300	2700	14.250.000	450.000	14.700.000	500	27.250.000	41.950.000
400	2300	12.250.000	600.000	12.850.000	200	28.300.000	41.150.000
400	2400	12.750.000	600.000	13.350.000	300	27.950.000	41.300.000
400	2500	13.250.000	600.000	13.850.000	400	27.600.000	41.450.000
400	2600	13.750.000	600.000	14.350.000	500	27.250.000	41.600.000
500	2200	11.750.000	750.000	12.500.000	200	28.300.000	40.800.000
500	2300	12.250.000	750.000	13.000.000	300	27.950.000	40.950.000
500	2400	12.750.000	750.000	13.500.000	400	27.600.000	41.100.000
500	2500	13.250.000	750.000	14.000.000	500	27.250.000	41.250.000

Tablo 5. Birinci döneme ait maliyetler

Dönem başı stok (i)	Üretim Miktarı (j _i)	Maliyetler (TL)			Dönem Sonu Stok (i _i = i + J _i - D _i)	Gelecek Dönem Maliyeti (TL)	Toplam Maliyet (TL)
		Üretim f(j _i) = 750000 + 5000.j _i	Stok Tutma E.i=1500.i	Toplam f _i = f(j _i) + E.i			
0	2000	10.750.000	-	10.750.000	0	42.550.000	53.300.000
0	2100	11.250.000	-	11.250.000	100	42.200.000	53.450.000
0	2200	11.750.000	-	11.750.000	200	41.850.000	53.600.000
0	2300	12.250.000	-	12.250.000	300	41.500.000	53.750.000
0	2400	12.750.000	-	12.750.000	400	41.150.000	53.900.000
0	2500	13.250.000	-	13.250.000	500	40.800.000	54.050.000
100	1900	10.250.000	150.000	10.400.000	0	42.550.000	52.950.000
100	2000	10.750.000	150.000	10.900.000	100	42.200.000	53.100.000
100	2100	11.250.000	150.000	11.400.000	200	41.850.000	53.250.000
100	2200	11.750.000	150.000	11.900.000	300	41.500.000	53.400.000
100	2300	12.250.000	150.000	12.400.000	400	41.150.000	53.550.000
100	2400	12.750.000	150.000	12.900.000	500	40.800.000	53.700.000
200	1800	9.750.000	300.000	10.050.000	0	42.550.000	52.600.000
200	1900	10.250.000	300.000	10.550.000	100	42.200.000	52.750.000
200	2000	10.750.000	300.000	11.050.000	200	41.850.000	52.900.000
200	2100	11.250.000	300.000	11.550.000	300	41.500.000	53.050.000
200	2200	11.750.000	300.000	12.050.000	400	41.150.000	53.200.000
200	2300	12.250.000	300.000	12.550.000	500	40.800.000	53.350.000
300	1700	9.250.000	450.000	9.700.000	0	42.550.000	52.250.000
300	1800	9.750.000	450.000	10.200.000	100	42.200.000	52.400.000
300	1900	10.250.000	450.000	10.700.000	200	41.850.000	52.550.000
300	2000	10.750.000	450.000	11.200.000	300	41.500.000	52.700.000
300	2100	11.250.000	450.000	11.700.000	400	41.150.000	52.850.000
300	2200	11.750.000	450.000	12.200.000	500	40.800.000	53.000.000
400	1600	8.750.000	600.000	9.350.000	0	42.550.000	51.900.000
400	1700	9.250.000	600.000	9.850.000	100	42.200.000	52.050.000
400	1800	9.750.000	600.000	10.350.000	200	41.850.000	52.200.000
400	1900	10.250.000	600.000	10.850.000	300	41.500.000	52.350.000
400	2000	10.750.000	600.000	11.350.000	400	41.150.000	52.500.000
400	2100	11.250.000	600.000	11.850.000	500	40.800.000	52.650.000
500	1500	8.250.000	750.000	9.000.000	0	42.550.000	51.550.000
500	1600	8.750.000	750.000	9.500.000	100	42.200.000	51.700.000
500	1700	9.250.000	750.000	10.000.000	200	41.850.000	51.850.000
500	1800	9.750.000	750.000	10.500.000	300	41.500.000	52.000.000
500	1900	10.250.000	750.000	11.000.000	400	41.150.000	52.150.000
500	2000	10.750.000	750.000	11.500.000	500	40.800.000	52.300.000

Tablo 6. Sonuçlar

Dönem	Dönem başı stok	Üretim	Dönem Sonu Stok	Maliyetler (TL)		
				Üretim	Stok Tutma	Toplam
1	500	1500	0	8.250.000	750.000	9.000.000
2	0	2700	200	14.250.000	0	14.250.000
3	200	2800	0	14.750.000	300.000	15.050.000
4	0	2500	0	13.250.000	0	13.250.000
Toplam Maliyet				50.500.000	1.050.000	51.550.000

Hesaplamalarda, üretim envanter planı için verilen,

$$f_n(i) = \text{Min}[C_n(j_n) + E(i + j_n - D_n) + f_{n-1}(i + j_n - D_n)]$$

amaç fonksiyonundan yararlanılmıştır.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kuru domates işletmesinde uygulanan deterministik dinamik programlama, dinamik doğrusal programlamaya göre daha uygun bir modeldir. Çok aşamalı stok modelinin uygulanması ile elde edilen sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde işletmenin sadece birinci ve üçüncü dönemlerde stoklu çalışmaya ihtiyacı olduğu görülmektedir. Böylece minimum maliyetle müşteri taleplerini karşılayabilecek ve dönem sonunda elinde stok kalmayacaktır.

Deterministik programlama modelinde zaman boyutu da dikkate alınmaktadır. Böylece, bu model işletmenin finansal politikasıyla ilgili farklı parametreleri kullanmasına da imkan sağlar ve bu model problemlere gerçekçi çözümler sunar.

Üretim-stok maliyetlerini minimize eden işletme, zaman içerisinde ürün kalitesini bozmadan üretim ve stok maliyetlerini düşürmenin yollarını aramalıdır. Böylece gelecekte stoksuz çalışma ve tam zamanında üretim yapma imkanı bulabilecektir.

İşletmede bundan sonraki çalışmalarda verimlilik ve stok bulundurmama maliyeti gibi parametreler kullanılarak deterministik dinamik programlama ile farklı modeller geliştirilebilir.

5. KAYNAKLAR

- [1] ALADAĞ, Z. , YILMAZ, D. (1998), “Çok Ürünlü Tek Kanallı Üretim Hattında Darboğaz Sorununa Yönelik Kantitatif Analiz” , Endüstri Mühendisliği Dergisi, Cilt:9,Sayı:2, s:3-8
- [2] BAXTER, L. A. ,(1995) Book Reviews, Technometrics.
- [3] CHIANG, C.A.(1991) The Basic Methods of Mathematical Economic , 2th Edition.
- [4] DEMİR, H., GÜMÜŞOĞLU, Ş.,(2003)Üretim Yönetimi (İşlemler Yönetimi), 6. Baskı, Beta Basım Dağıtım, İstanbul.
- [5] DOĞAN, Ü. (1997), “Üretim Planlama ve Kontrolü : Bir Tekstil İşletmesinde Uygulama”, Üniversiteler Ofset, İzmir
- [6] DURMUŞ, T. , (2002), “Bütünleşik Planlama Ve Bir Endüstri İşletmesinde Uygulama” , Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir,s:141 Uygulama Örneği”, Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:6, sayı:2, Eskişehir, s:45-75

- [7] GÜLEÇ GÜREL, S. (2011), “Bütünleşik Üretim Planlaması İle Hedef Programlama Uygulaması”, Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli
- [8] HALAÇ, O.(1991) Kantitatif Karar Verme Teknikleri, 3. Baskı, İstanbul, .
- [9] HILLER, F.S.J & Lieberman,G.J.(1990) Introduction to operations Research fifth edition Mc. Graw Hill Inc..
- [10] KARAYALÇIN,İ.(1993)Yöneylem “Hareket”Araştırması Operation Research, Menteş Kitabevi, İstanbul.
- [11] KOÇAK, M. (1998), “Hedef Programlaması Tekniği İle Üretim Planlaması Ve Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s:97
- [12] ÖZTÜRK, A., (2009), Yöneylem Araştırması, Ekin Yayınevi, 12. Baskı, Bursa. s: 273-310
- [13] ÖZDEMİR, A.(2004) Üretim – Envanter Düzeyinin belirlenmesinde Dinamik Programlama Modelinin Uygulanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(3).
- [14]PATIR, S.(2009)Dinamik Programlama ve Bir Ecza Deposunun Şehir İçi İlaç Dağıtımına Alternatifli Bir Çözüm Önerisi, Atatürk Üniversitesi, İİBF Dergisi, 23 (2).
- [15] SEZEN, H. K. Yöneylem Araştırması, Eken Yayınevi, Bursa, 2007.
- [16] TAHA, A. Candle, Lee.(1991) Operations Research , Mc. Graw Hill Inc., USA.
- [17] TOLUNAY, Y.(1991)Matematiksel Programlama ve İtme Uygulamaları, 3. Baskı, İstanbul.
- [18]YILMAN, N. (2007), “Bir Toplu Üretim Planlama Modeli Ve Uygulaması”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:131